

УДК 811.111'373

DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2022.263120>

Т. С. Семенін

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка, Україна
e-mail: semehynt@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1211-3729>

ВАХ ЯК НОВИЙ ЕТАП У РОЗВИТКУ COVID-НЕОЛОГІЗМІВ

Abstract

The article considers the peculiarities of the development and transformations of COVID-related neologisms in modern media discourse and lexicographic sources. Media discourse is particularly favourable to innovations and serves as a “proving ground” for testing the accuracy and vitality of COVID-related neologisms, from which the most successful examples of linguo-creative practice enter dictionaries. The author investigates the ranking of key words in lexicographic sources of recent years, analyzes the extralinguistic preconditions for changing COVID-related vocabulary to vaccine-related vocabulary. The latter represents the second wave in the development of COVID-related neologisms with the central lexeme *vax* which is described as the semantic innovation, shortened from the words *vaccine*, *vaccination* or *vaccinate*. The research systematizes key trends among COVID-related neologisms, in particular: active functioning of shortenings with high derivational and expressive potential, dominance of suffixal and prefixal ways of word formation, compounding and shortenings, prevalence of ironic nominations as a method of psychological self-defense, and of hypernymic nominations (*COVID*) over hyponymic ones (*Delta*, *Omicron*) in discourse, differentiation between different disease states depending on the duration and complexity of its consequences (*long COVID* and *covidcito*). Besides, the metaphorical nature of human thinking determines the desire of a person to describe the disease through the prism of conceptual metaphors. The most frequent conceptual metaphor in our sample turned out to be PANDEMIC IS A WAR, which demonstrates the global and catastrophic consequences of the pandemic due to its correlation with such a domain as war.

Keywords: neologisms, COVID-related neologisms, suffixal and prefixal ways of word formation, compounding, shortening.

Анотація

У статті розглянуто особливості розвитку і трансформацій COVID-неологізмів у сучасному медійному дискурсі та лексикографічних джерелах. Медійний дискурс особливо сприятливий для інновацій і виступає “полігоном” для тестування влучності та життєвості COVID-неологізмів, з якого найвдаліші зразки лінгвокреативної практики потрапляють до лексикографічних джерел. Досліджено ранжування ключових слів у лексикографічних джерелах останніх років, проаналізовано екстралінгвістичні передумови зміни *COVID-related vocabulary* на *vaccine-related vocabulary*. Центральною лексемою з-поміж *vaccine-related vocabulary*, що розглядається як друга хвиля в розвитку COVID-неологізмів, виступає семантична інновація *vax*, що є скороченим варіантом від слів *vaccine*, *vaccination*, *vaccinate*. У розвідці систематизовано ключові тенденції серед COVID-неологізмів, зокрема: активне функціонування скорочень із високим дериваційним та експресивним потенціалом, домінування суфіксально-префіксального способу словотвору, словоскладання та скорочень, поширеність іронічних номінацій як способу психологічного самозахисту, превалювання гіперонімічних позначень (*COVID*) над гіпонімічними (*Delta*, *Omicron*) у дискурсі, розрізнення різних станів хвороби залежно від тривалості та складності її наслідків (*long COVID* та *covidcito*). Окрім того, метафоричний характер людського мислення зумовлює і прагнення людини описати хворобу крізь призму концептуальних метафор. Найчастотнішою концептуальною метафорою в нашій вибірці виявилася модель PANDEMIC IS A WAR, яка демонструє глобальність та катастрофічність наслідків пандемії через співвіднесеність її з таким доменом, як війна.

Ключові слова: неологізми, COVID-неологізми, суфіксально-префіксальний спосіб словотвору, словоскладання, скорочення.

Вступ. У зв'язку з епідемією коронавірусу лексичний склад англійської мови суттєво збільшився. Він і досі продовжує поповнюватися все новими прикладами лінгвокреативної практики, хоча пік “лінгвосеміотичного вибуху” (Попкова, 2021, с. 169) вже минув. Величезна кількість COVID-неологізмів (*coronaspeak*, *coronacoinages*, *Coroneologisms*), що різняться семантикою, способами творення, стилістичною маркованістю, стали центральною частиною англомовної картини світу, яка, зі свого боку, часто слугує джерелом для запозичень в інші мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Через високу частотність у мовленні, прагматичний та словотвірний потенціал COVID-неологізми миттєво потрапляють у фокус досліджень мовознавців, зокрема лексикографів (Попкова, 2021; Bharati, 2020; Roig-Marin, 2020; Thorne, 2020), які досліджують їхнє значення, механізми творення, особливості функціонування у дискурсі, а також намагаються систематизувати цей шар лексики.

У своїй попередній розвідці ми вже аналізували структурно-семантичні особливості COVID-неологізмів (Семегин, 2021). Проте будь-який різновид інновацій, а COVID-неологізми передусім, є надзвичайно динамічним мовним феноменом, який постійно змінюється та розвивається, що і зумовлює потребу його систематичного вивчення.

Мета цієї статті полягає в тому, щоб описати останні тенденції, які характеризують лінгвокреативні процеси серед COVID-неологізмів. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- систематизувати *COVID-related* та *vaccine-related vocabulary*;
- виокремити основні структурно-семантичні особливості *vaccine-related vocabulary*;
- описати ключові тенденції в цьому фрагменті мовної картини світу.

Методи та методологія проведення дослідження. У роботі використано низку методів, зокрема: 1) описовий метод (для опису та інвентаризації неологізмів); 2) словотвірний аналіз (для виявлення механізмів творення неологізмів); 3) контекстуальний аналіз (для встановлення значення неологізмів); 4) методика концептуального аналізу (для формулювання концептуальних метафор); 5) метод суцільної вибірки (для отримання фактологічного матеріалу).

Матеріалом для нашого дослідження слугували статті з англійськомовного журналу *The Economist* у період із січня 2021 до березня 2022 року, а також лексикографічні джерела. Медійний дискурс є особливо сприятливим для інновацій та виступає “полігоном” для тестування влучності та життєвості COVID-неологізмів, з якого найвдаліші зразки лінгвокреативної практики потрапляють до лексикографічних джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження. COVID-неологізми не лише лідирують із-поміж усіх лексичних інновацій як великий та динамічний прошарок слів, а й вже два роки поспіль займають ключові позиції в рейтингах найчастотніших слів року. Так, у 2020 році Collins Dictionary визначає словом року лексему *lockdown*, а слова *coronavirus*, *self-isolate* входять до десятки найпоширеніших (The Collins word of the year 2020 is..., 2021). За даними сайту Oxford languages (*Oxford Languages*, 2022), через епідемію коронавірусу та низку інших подій у світі було неможливо виокремити одне ключове слово 2020 року, адже цей список включає лексеми, пов'язані з коронавірусною хворобою, її наслідками та суспільно-політичними подіями (Word of the year 2020, 2021). Проте вже у 2021 році спостерігається більша уніфікованість та визначення одного ключового слова – лексема *vax* “вакцинація”, “вакцинуватися” (іменник та дієслово) стала передбачувано ключовою в мовній картині світу (Word of the Year 2021: Vax, 2022). Лексема *vax* є скороченим варіантом від слів *vaccine*, *vaccination* та *vaccinate*, яка утворилася в процесі морфологічного

способу словотвору – скорочення (*clipping*) і часто позиціонується словниками як сленгізм (WordSense dictionary, 2022. 3-поміж ключових слів 2021 Collins Dictionary виокремлює складний прикметник *double-vaxxed* (The Collins word of the year 2020 is..., 2021). що є гіпонімом до лексеми *vaxxed*.

Слова *vaccine*, *vaccinate* не нові для англійської мови, оскільки перші випадки їхнього вживання припадають ще на початок XIX ст. Проте ті значення, яких сьогодні набувають слова, їхня асоційованість передусім із коронавірусною хворобою, частотність вживання в різних стилях мови, а також активний словотвірний і прагматичний потенціал, дозволяють трактувати лексему *vax* як семантичну інновацію, що виникла шляхом розширення первісного значення і набуття нових відтінків. При цьому М. Rogers (2015) використовує термін “re-semanticised” для позначення результату зміни значення слова, а Т. Thorn (2020) послуговується номінацією “repurposed”. Аналізуючи різні типи COVID-неологізмів (власне неологізми, трансномінації та семантичні інновації, або переосмислення), І. О. Лисичкіна та О. О. Лисичкіна приходять до висновку, що саме останній тип неологізмів домінує серед COVID-неологізмів (Лисичкіна & Лисичкіна, 2020, с. 109).

Ще одним аргументом на користь новизни лексеми *vax* слугує твердження Ю. А. Зацного та А. В. Янкова про те, що перетворення термінів, професіоналізмів, сленгізмів, жаргонізмів та інших подібних одиниць в одиниці загальної мови робить їх інноваціями як з погляду розвитку словникового складу, так і у зв’язку з їхнім сприйняттям як неологізмів більшістю носіїв, оскільки раніше вони були відомі лише незначній їхній частині (Зацний & Янков, 2008, с. 6). Як бачимо, медичні терміни *vaccine*, *vaccination* та *vaccinate* стають міждисциплінарними та звичними для пересічної людини. У цьому контексті відомий лінгвіст, керівник Coronaspeak project Т. Thorn зазначає, що однією з рис мови пандемії є “medicalisation” of our everyday vocabulary” (Thorne, 2020), коли наше щоденне спілкування наповнюється медичними термінами.

Отже, екстралінгвістичні чинники, зокрема заклики до масової вакцинації, обов’язковість вакцинації на державному рівні та її дієвість у боротьбі з коронавірусною хворобою призвели до ранжування COVID-неологізмів та лідирування лексеми *vax*. Було змінено акцент із самої проблеми на її розв’язання, а *COVID-related vocabulary* на *vaccine-related vocabulary*. Виходячи зі сказаного, доцільно виокремлювати другу хвилю в розвитку COVID-неологізмів. При цьому лексикографи визнають, що це дуже рідкісне явище, коли окрема тема впливає так кардинально на мову, що за короткий період часу стає невід’ємною частиною щоденного вокабуляру (Oxford languages, 2021, р. 2).

2021 рік дуже плідний для *vaccine-related vocabulary*. Слова *vax*, *vaccine*, *vaccination* та *vaccinate* активно функціонують у дискурсі, розвивають свій дериваційний та експресивний потенціал. Вони стали твірною основою для низки похідних (*anti-vaxxer*, *anti-vax*, *anti-vaxxing*, *anti-vaccine*, *anti-vaccinist*, *anti-vaccinator*, *pro-vax*, *pro-vaccine*, *vaxxed*, *vaxxie*, *unvaxxed*, *unvaccinated*, *vaccine*, *vaccinationist*, *vaccinator*, *vaccinated*) і складних слів (*double-vaxxed*, *vax-trust*, *vaccine-hesitant*, *vaccine-maker*, *vax-a-million*, *vaxxident*). Як бачимо, активними в процесі словотворення виступають і скорочені, й повні форми лексем, тому ряд слів і словосполучень представлені в різних формах:

- паспорти вакцинації (*vaccine passport* та *vax pas*);
- антивакцинатори (*anti-vaccinist*, *anti-vaccinator* та *anti-vaxxer*, *anti-vax*);
- прихильники вакцинації (*pro-vaccine* та *pro-vax*);

– щеплені особи (*vaccinated* та *vaxxed*; *double-vaccinated* та *double-vaxxed*) тощо.

Семантика *vaccine-related vocabulary* є надзвичайною різноманітною. Переважна більшість лексем позначають позицію:

– підтримки (*pro-vax movement*, *pro-vaccine camp*, *vaccination campaign*);

– ухилення (*anti-vax movement*, *anti-vax propaganda*, *anti-vaxxer films*, *anti-vaxxers' views*, *anti-vaccine websites*, *anti-vax protests*, *anti-vaxxing superstar*, *anti-vax conspiracy*, *vaccine refusal*);

– обов'язковості (*vaccine mandates*, *compulsory vaccination*);

– невизначеності (*vaccine scepticism*, *vaccine doubters*) щодо вакцинації.

Низка номінацій мають термінологічне підґрунтя і безпосередньо пов'язані з процесом протікання вакцинації: *vaccine dose*, *vaccine dispensers*, *vaccine's defences*, *vaccination rate*, *bivalent vaccine*.

Іронічні номінації, як і у випадку з іншими COVID-неологізмами, створюються мовцями як засіб психологічного самозахисту та боротьби зі стресом: *vaxication* (*vaccine* + *vacation*) “плани на подорож після вакцинації”, *vaxxie* (*vax* + *selfie*) “фото, що зроблене під час вакцинації”. Як зазначає А. Попкова, осново-, словоскладання дає змогу утворити семантично максимально ємні за змістом та водночас лаконічні за вираженням номінації шляхом накладання будь-яких елементів твірних основ у довільний спосіб із прагматикою гумористичного відтінку слова (2021, с. 172).

За спостереженнями лексикографів, *vaccine-related vocabulary* видозмінюється під впливом екстралінгвістичних факторів. Якщо наприкінці 2020 року домінували словосполучення, що позначали процес виготовлення і тестування вакцин (*vaccine candidate*, *vaccine trial*, *vaccine development*), то вже в середині 2021 року частотнішими є словосполучення, які позначають документи, що підтверджують вакцинацію (*vaccine passport*, *vaccine card*, *vaccine mandate*) (Oxford languages, 2021, р. 5). Це зайвий раз свідчить про соціальний та динамічний характер мови, її адаптивність до потреб суспільства.

З-поміж синонімічних позначень до слів *vax*, *vaccinate*, *vaccinated* найчастотнішими в дискурсі виявилися номінації *jabbing* (*jab*), *to get jabbed*, *jabbed*, що сьогодні розвинули низку складних слів і колокацій: *double-jabbed*, *fully-jabbed*, *booster jab*.

Отже, на сучасному етапі серед COVID-неологізмів спостерігаємо такі тенденції:

1) продовжується зберігатися міждисциплінарний статус COVID-неологізмів, які функціонують не лише в медичному, але й в інших типах дискурсах;

2) гіперонім *COVID* у дискурсі досі є домінантним. Гіпонімічні номінації *Delta* та *Omicron*, що виникли на базі грецьких літер для позначення різних штамів вірусу трапляються в дискурсі, проте не є настільки частотними та продуктивними. Водночас реєструються номінації для позначення різних станів хвороби залежно від тривалості та складності її наслідків: *long COVID* та *covidcito* (*mini-covid*);

3) зміщення акценту з *COVID-related* на *vaccine-related vocabulary*, тобто з проблеми на її вирішення, що можна трактувати як другу хвилю в розвитку COVID-неологізмів;

4) активне функціонування розмовних, скорочених елементів (*vax*, *jab*), що характеризуються високим дериваційним та експресивним потенціалом;

5) домінування суфіксально-префіксального способу словотвору, словоскладання та скорочення;

6) наявність іронічних номінацій як способу психологічного самозахисту;

7) семантичне різноманіття COVID-неологізмів.

Під час опису пандемії та її наслідків журналісти часто послуговуються метафорами, що виступають ефективним інструментом категоризації явищ дійсності та структурування інформації. Найчастотнішою концептуальною метафорою в нашій вибірці виявилася метафора PANDEMIC IS A WAR, яка демонструє глобальність та катастрофічність наслідків пандемії через співвіднесеність її з таким доменом, як війна. Ця модель реалізується в таких контекстах: *Fighting a pandemic is like fighting a war; China's fight against Delta will be costly; Big government is needed to fight the pandemic; COVID-19 vaccines carry out a mock attack on the body for the immune system to practise on; Has COVID-19 killed globalisation?* Ще однією поширеною концептуальною метафорою є PANDEMIC IS A DISASTER: *COVID-19 spreads like wildfire; Now Omicron is sweeping through the country.*

Персоніфікованість хвороби реалізується, зокрема, у використанні особового займенника *he*, що вказує на вірус: *He delta variant is currently the greatest threat in the US to our attempt to eliminate COVID-19.*

Мовотворча гра спостерігається у фразеологічних трансформаціях, які слугують засобом впливу на читача та джерелом підтекстової інформації. Наприклад, вислів *a jab in time* перефразована частина прислів'я *A stitch in time saves nine*. Наявність певної системи фонових знань дозволяє читачеві реконструювати вихідну форму фразеологізму і виступає переконливим аргументом впливу на його думку через апеляцію до народної творчості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Vaccine-related vocabulary можна розглядати як другий етап у розвитку COVID-неологізмів. Характерними ознаками vaccine-related vocabulary є активне функціонування скорочень із високим дериваційним та експресивним потенціалом, домінування суфіксально-префіксального способу словотвору, словоскладання та скорочень, поширеність іронічних номінацій як способу психологічного самозахисту. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні тенденцій розвитку цього фрагмента мовної картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

- Зацний, Ю. А., & Янков, А. В. (2008). *Інновації в словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник*. Вінниця: Нова книга.
- Лисичкіна, І. О., & Лисичкіна, О. О. (2020). Особливості неологізмів пандемії COVID-19 в англійській мові. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 31(70), Вип. 4(2), 108-112.
- Попкова, А. (2021). Комунікативно-прагматичний потенціал складних слів періоду пандемії (на матеріалі українських газетних текстів). *Записки з українського мовознавства*, 28, 168-181.
- Семегин**, Т. С. (2021). Coronaversary: концептуалізація уявлень про світ крізь призму пандемії. *The 7th International Scientific and Practical Conference "European Scientific Discussions"*. Rome, Italy. 356-361.
- Bharati, P. L. (2020). Covid 19 neologisms in English. *The Saptagandaki Journal*, XI(11), 122-135.
- Merriam-Webster Dictionary*. (2022). Retrieved March 7, 2022, from <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/vaxication-meaning>
- Oxford Languages*. (2022). Retrieved March 15, 2022, from <https://www.visualcapitalist.com/wp-content/uploads/2021/10/Oxford-Languages-WOTY-2021-A-report-into-the-language-of-vaccines.pdf>
- Rogers, M. (2015). *Specialised Translation: Shedding the 'Non-Literary' Tag*. Houndmills, UK and New York, US: Palgrave Macmillan.

- Roig-Marín, A. (2020). English-based Coroneologisms: A Short Survey of Our COVID-19-related Vocabulary. *English Today*, 37(4), 1-3. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0266078420000255>
- The Collins Word of the Year 2020 is...* (2021). Retrieved March 4, 2022, from <https://www.collinsdictionary.com/woty>
- The Economist*. (2022). Retrieved March 7, 2022, from <https://www.economist.com/>
- Thorne, T. (2020). Spotlight on COVID: Pandemic Language and the Role of Linguistics. *King's College London. News Centre*. Retrieved March 3, 2022, from <https://www.kcl.ac.uk/news/spotlight-on-covid-pandemic-language-and-the-role-of-linguists-1>
- Word of the Year 2020*. (2021). Retrieved March 11, 2022, from <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2020/>
- Word of the Year 2021: Vax*. (2022). Retrieved March 11, 2022, from <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2021/>
- WordSense Dictionary*. (2022). Retrieved March 11, 2022, from <https://www.wordsense.eu/vax/#English>

REFERENCES

- Zatsnyj, Yu.A., & Yankov, A.V. (2008). *Innovatsii v slovnykovomu skladi anhlis'koi movy pochatku XXI stolittia: anhlo-ukrains'kyj slovnyk*. Vinnytsia: Nova knyha.
- Lysyckina, I. O., & Lysyckina, O. O. (2020). Osoblyvosti neolohizmiv pandemii COVID-19 v anhlis'kij movi. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Serii: Filolohiia. Sotsial'ni komunikatsii. T. 31(70)*, Vyp. 4(2), 108-112.
- Popkova, A. (2021). Komunikatyvno-prahmatychnyj potentsial skladnykh sliv periodu pandemii (na materialy ukrains'kykh hazetnykh tekstiv). *Zapysky z ukrains'koho movoznavstva*, 28, 168-181.
- Semehyn, T. S. (2021). Coronaversary: kontseptualizatsiia uiavlen' pro svit kriz' pryzmu pandemii. *The 7th International Scientific and Practical Conference "European Scientific Discussions"*. Rome, Italy. 356-361.
- Bharati, P. L. (2020). Covid 19 neologisms in English. *The Saptagandaki Journal*, XI(11), 122-135.
- Merriam-Webster Dictionary*. (2022). Retrieved March 7, 2022, from <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/vaxication-meaning>.
- Oxford Languages*. (2022). Retrieved March 15, 2022, from <https://www.visualcapitalist.com/wp-content/uploads/2021/10/Oxford-Languages-WOTY-2021-A-report-into-the-language-of-vaccines.pdf>
- Rogers, M. (2015). *Specialised Translation: Shedding the 'Non-Literary' Tag*. Houndmills, UK and New York, US: Palgrave Macmillan.
- Roig-Marín, A. (2020). English-based Coroneologisms: A Short Survey of Our COVID-19-related Vocabulary. *English Today*, 37(4), 1-3. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0266078420000255>
- The Collins word of the year 2020 is...* (2021). Retrieved March 4, 2022, from <https://www.collinsdictionary.com/woty>
- The Economist*. (2022). Retrieved March 7, 2022, from <https://www.economist.com/>
- Thorne, T. (2020). Spotlight on COVID: Pandemic language and the role of linguistics. *King's College London. News Centre*. Retrieved March 3, 2022, from <https://www.kcl.ac.uk/news/spotlight-on-covid-pandemic-language-and-the-role-of-linguists-1>
- Word of the Year 2020*. (2021). Retrieved March 11, 2022, from <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2020/>

Word of the Year 2021: Vax. (2022). Retrieved March 11, 2022, from <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2021/>

WordSense Dictionary. (2022). Retrieved March 11, 2022, from <https://www.wordsense.eu/vax/#English>

Дата надходження до редакції 05.05.2022

Ухвалено до друку 16.06.2022

Відомості про автора

<p>Семегин Тетяна Станіславівна,</p> <p>кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, e-mail: semehynt@gmail.com</p>		<p>Сфера наукових інтересів:</p> <p>порівняльно-історичне мовознавство, зіставна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, концептологія</p>
---	--	--